

OTKA T 034567

Zárójelentés

Pályázatunkat annakidején azzal a céllal nyújtottuk be, hogy a felsőoktatás számára hiánypótló oktatási anyagot készítsünk. Az elmúlt évtized egyetemi oktatói tapasztalatai alapján nagy szükség van egy kormányzattörténeti tankönyvre a tanszékünkön oktatott időhatárok között. A kormányzattörténet oktatása a pályázat benyújtása előtti tapasztalatainkból indult ki; de mivel ezt a tárgyat folyamatosan oktatjuk, tapasztalatszerzésünk sem állt meg. Az elkészült részek az érintett oktatókon keresztül mintegy „tesztelve” lettek a napi oktató munkában. Terveink között bibliográfia, tankönyv, és szemináriumi munkához használható olvasókönyv is szerepelt.

Az oktatásban máig használatos Ember Győző által írott nagy összefoglaló (Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig. Bp., 1946.) illetve az Eckhart Ferenc által írott alkotmánytörténeti áttekintés (Magyar alkotmány- és jogtörténet Bp, 1946) a leginkább megfelelő tankönyvek a történelem szakos oktatásban. A jogi egyetemeken használatos tankönyvek számunkra nem nyújtanak elegendő történeti információt, jobbra statikus állapotokat írnak le, és a történeti fejlődés irányvonala, az azt meghatározó magyarországi és európai fejlődési tényezők, és azok hatásmechanizmusa kevésbé kidolgozott formában jelennek meg ezekben.

Tanszékünk Középkori és Koraujkori Történeti Tanszék, oktatásunk felöleli az államalapítástól a török kiűzéséig terjedő korszakot. Stúdiumaink mind a középkor, mind a koraujkor idejére kiterjednek: vannak előadások, időnként összevontan a teljes korszakot átívelő módon, időnként csak középkori vagy csak koraujkori előadások szerepelnek. A szemináriumok mindig korszakhoz kapcsolódóak. Rendszeresen folytatunk kiegészítő képzést, amely főiskolai történeti tanulmányokra épül, illetve más tanterv alapján másoddiplomás történelem szakos képzés, ahol nincsenek a háttérben szakmai előzmények. Tapasztalataink azt mutatják, hogy mindkét típusú képzésben érdeklődést váltott ki ezen stúdium, hiszen nem tipikus tematikája a történelem szakos egyetemi – főiskolai oktatásnak. A szakirodalmi előzmények – ahogy a források is – egyenetlenek. A forrásszegény középkor esetében kormányzattörténeti vonatkozásokat szinte minden összefoglaló jellegű munka tartalmaz; ugyanez vonatkozik a forrásszemelvényekre és a szöveggyűjteményekre. A koraujkornál a forgalomban lévő forráskiadványok más válogatási szempontok szerint készültek, és a fellelhető anyagnak csak töredékét ölelik fel. A fentiek miatt forrásszövegeket tartalmazó Olvasókönyv összeállítását csak a koraujkor esetében tartottuk szükségesnek.

A mostani kormányzattörténeti összefoglalás és a hozzá szervesen tartozó kormányzattörténeti olvasókönyv elkészítésével hármas célunk volt:

- használható, megfelelő terjedelmű, jól áttekinthető, szakirodalommal ellátott tankönyv készítése az egyetemi hallgatók számára, amely vitathatatlanul hiánypótló, hiszen máig is Ember Győző örökbecsű, ámde fellelhetetlen, és sok vonatkozásban már továbbgondolásra megérett könyvéből tanítunk.

- a tankönyv egyúttal – reményeink szerint egy új, a modern tudományosság igényeinek megfelelő, az európai, főként az osztrák kutatás újabb eredményeit is felhasználva mutatja be Magyarország kormányzati átalakulását a kora újkorban.

- a koraújkori kormányzerveket ill. a kormányzati szisztémát bemutató, válogatott dokumentumokból álló olvasókönyv formailag jelen pillanatban két részre oszlik: a levéltárakban fellelt és kiválogatott dokumentumok fénymásolatai (kb. 100 oldal terjedelemben) és CD-re felvett fotómásolatok (kb. 200 oldal). Minden fotó illetve fénymásolat esetében tisztában vagyunk azzal, hogy publikálásuk szerzői jogi kérdéseket vet föl, de mivel ez nem áll szándékunkban, hanem az így összegyűjtött anyagot kizárólag az egyetemi oktatásban akarjuk felhasználni, így ez a probléma nem kerül felszínre. Az oktató-csomag kiválóan használható latin, magyar és német nyelvű eredeti források olvasásának, a korabeli paleográfia oktatásának területén is. Bár ez a komolyabb szintű szövegolvasási gyakorlat az új oktatási rendszerben csak master-szinten, és PhD-szinten kerülhet sorra, mégis, jelenleg is fel tudjuk használni a forrásszövegolvasási órákon. Az egyetemi oktatás történelem szakon megkívánja a forrásolvasásban való gyakorlat megszerzését is, és a helyi Megyei Levéltárban nincs mód az országos és a bécsi birodalmi kormányzat szervei iratainak tanulmányozására, ezért a jelenlegi gyűjtést, amelynek összeszedése több évet vett igénybe, nagyon értékesnek tartjuk. (Bárminemű másolat készítése éppen a fentebbi okokból nem engedélyezett.)

Az utóbbi évtizedekben mind a bécsi központi kormányzat, mind a hazai országos és helyi kormányzervek működésére vonatkozóan számos új eredmény született, amelyeken célunk volt a tankönyvben átfogóan bemutatni. Utalunk itt a központi kormányzervek történetének vonatkozásában Thomas Winkelbauer: *Ständefreiheit und Fürstenmacht I-II*. Wien, 2003 (*Österreichische Geschichte 1522-1699*) c. munkájára és a *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.-18. Jahrhundert)*. Ein exemplarisches Handbuch. Hrsg. von Josef Pauser, Martin Scheutz und Thomas Winkelbauer. R. Oldenbourg Verlag, Wien-München, 2004. (Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung. Ergänzungsband 44.) című összefoglaló kötetre.

A magyar kutatások szintén számos újdonságot szolgáltatottak, a központi igazgatásra vonatkozólag: Erdélyi Gabriella, Gecsényi Lajos, Fazekas István, H. Németh István, Kenyeres István, Kubinyi András, Pálffy Géza, vagy a régi levéltárosok közül Trócsányi Zsolt és más szerzők művei (részletesen az egyes fejezetek végén megtalálható irodalomjegyzékben). Ezek alapján az újabb kutatások eredményeit is felhasználva mutatjuk be a kora újkori kormányzat egyes szerveit, helytartói intézmény működését, a magyar kancellária szerepét, vagy a bécsi udvar és a magyar nemesség kapcsolatát, a magyarok részvételét a bécsi központi irányításban, a katonai védelmi rendszer kiépítését, a magyar kincstári igazgatás szerveinek működését.

A könyv középkori és kora újkori fejezeteinek is előnye, hogy nagy hangsúlyt kap a történeti fejlődés és az egyes kormányzati szervek változásainak bemutatása, a kormányzattörténet így az ún. köztörténettel vagy politikatörténettel szerves összefüggésben jelenik meg.

A tankönyv középkori részében annak a differenciálódási folyamatnak a bemutatására törekedtünk, amelynek eredményeként a különböző tisztségek, hivatalok létrejöttek, megszerveződtek és átalakultak. Hangsúlyosan törekedtünk a köztudatban élő – részben a korábbi történeti szakirodalom részben a jogi szemléletű megközelítések alapján – statikus kép helyett a fejlődés dinamizmusát ábrázolni. Fontossága miatt külön fejezetbe rendeztük az egyházi igazgatás bemutatását, mivel ez korábban háttérbe szorított terület volt; ugyanakkor

nagyon fontos, hiszen a középkor elképzelhetetlen nélküle. Emiatt helyenként vannak átfedések a világi és egyházi kormányzati munka bemutatásában, ezt tudatosan vállaltuk, hiszen az összefonódásuk szoros, illetve a középkori kormányzat fokozatosan laicizálódik. A későközépkori Magyarország kormányzati működését Fügedi Erik rajzolta meg szövegben és ábrák szintjén egyaránt. (Fügedi Erik: Uram, királyom...Bp. 1974.) Fügedi összefoglaló ábrájának (Fügedi: Uram, királyom... p. 18.) előzményeit készítettük el, amely a kormányzat differenciálódásának folyamatát hivatott bemutatni. Ennek egy része megjelent (Font Márta: A keresztény nagyhatalmak vonzásában. Bp. 2005. 180-181.), egy része, a 13. század még publikálatlan.

A tankönyv koraújkori részében az egyes kormánysszervek bemutatásánál a hagyományos „sorrendet” követjük: előbb a bécsi központi hivatalokról olvasható rövidebb terjedelmű összegző bemutatás, majd ezután kerül sor Magyarország központi és alsóbb szintű kormányzatának átfogóbb ismertetésére. Ezt követően a helyi igazgatás és az Erdélyi Fejedelemség sajátos kormányzatának bemutatása következik. Végezetül a török kiűzését követő kormányzati reformtervezetek bemutatása, értékelése, majd a Rákóczi-szabadságharc kormányzatának ismertetésére kerül sor. Záró időhatárnak a kormányzattörténetben mindenképpen komoly változásokat hozó 1723. évi reformintézkedéseket tekintettük, hiszen azok következtében Magyarországon gyökeresen új igazgatási rendszer bevezetésére került sor, amely e tekintetben új korszakot nyitott.

A tankönyv kora középkori részének szerzői: Font Márta (2 ív), Fedeles Tamás (3 ív) és Kiss Gergely (2,5 ív); a koraújkori részének szerzői: Oborni Teréz (3,5 ív) és Varga J. János (1 ív). A szerzők mindannyian arra törekedtek, hogy az elmúlt több mint fél évszázad kormányzattörténeti szakirodalmát összefoglalják. A bibliográfiát az egyes fejezete végén helyeztük el.

A tankönyv tartalomjegyzéke

A középkor 1000 - 1526

I. A világi igazgatás intézményrendszere az Árpád-korban (Font Márta)

1. A királyi hatalom és legitimációja
2. A központi irányítás és szereplői (királyi udvar, királyi tanács, országos tisztségek)
3. A helyi igazgatás (vármegyék megszervezése, különböző típusai és átalakulása)
4. A különkormányzatok eredete és típusai (dukátus, Erdély, Bánságok)
5. Az igazságszolgáltatás (központi és helyi intézményei)
6. Az írásbeli ügyintézés térnyerése (kancellária, hiteles helyek)
7. Az országos gyűlések
8. Autonómiával rendelkező területek (etnikai csoportok, városok)

II. A világi kormányzat működése a későközépkorban (Fedeles Tamás)

1. A királyi hatalom
2. Az uralkodót helyettesítő méltóságok
3. A királyi udvar
4. Királyi tanács
5. Az országgyűlések
6. Központi bíróságok
7. Királyi kápolna és kancellária
8. Pénzügyi kormányzat
9. Igazságszolgáltatás
10. különkormányzatok

III. Egyházi kormányzat a középkori Magyarországon (Kiss Gergely)

1. Az egyházi igazgatás rendszerének kiépülése
2. Az egyházi igazgatás feladatköre
3. A pápai egyházkormányzat hatása
4. Kiváltságolt egyházi intézmények
5. Az egyházi és világi igazgatás kapcsolata

A koraújkor 1526 – 1723

I. Újkori típusú kormánysszervek jellegzetes vonásai (Oborni Teréz)

1. Birodalmi központi hivatalok
2. Udvari Tanács
3. Titkos Tanács
4. Titkos Konferencia
5. Miniszteri Konferencia
6. Udvari Kancellária
7. Udvari Kamara

8. Hadi Igazgatás

9. (Bécsi) Udvari Haditanács

II. Kormányzati átalakítások Magyarországon I. Ferdinánd uralkodása alatt (Oborni Teréz)

1. Rendi képviselő Bécsemben

Magyar Tanács

A Helytartóság: helytartó és tanácsosai és a Gubernium

Magyar Kancellária

Magyar Kincstári Igazgatás

Magyar Kamara

- a Magyar Kamara feladatköre és szervezeti felépítése, működése
- a Magyar Kamara és az Udvari Kamara viszonya
- a királyi jogügyigazgató
- a Magyar Kamara alá rendelt helyi szervek (váruradalmak, harmincadok, postaszolgálat, adóbeszedés)

Szepesi Kamara

- létrehozásának előzményei
- a Szepesi Kamara szervezeti felépítése és hatásköre
- átalakítások a 17. század folyamán

2. A Haditanács szerepe a magyarországi katonai védelem kiépítésében

3. Rendi képviselő a központi kormányzásban

- országos főtisztviselők

4. A helyi igazgatás szervei

- a vármegyei igazgatás
- a szabad királyi (királyi szabad) városok, bányavárosok,
- a mezővárosok és falvak

III. Erdélyi Fejedelemség kormánya (Oborni Teréz)

- középkori kormányzati hagyományok továbbélése a fejedelmi Erdélyben; a kormányzati rend kialakulása
- a Kancellária megszervezése, felépítése, feladatköre, tisztviselői
- a helyi igazgatás működése

IV. Különleges jogállású területek (Oborni Teréz)

- Jászkun-kerület
- A hajdú-kerület
- Szászok és székelyek

V. A két országrész hasonló és eltérő működése (Oborni Teréz)

1. Az igazságszolgáltatás szervei és működésük a kora újkorban
2. Az országgyűlések szerepe a Királyi Magyarországon és Erdélyben
3. A rendi dualizmus működése

VI. Kormányzati változások az országegyesítés nyomán (Varga J. János)

1. Kormányzati átalakítási tervek a 17. század végén
2. A Rákóczi-szabadságharc alatti kormányzat működése
3. A reformok (1723) felé vezető úton

A kormányzattörténeti olvasókönyv tartalma **Válogatta Oborni Teréz**

A források összegyűjtése úgy történt, hogy az egyes kormányiszervek egymás közötti kapcsolatára is fényt vessenek, valamint, hogy az ország igazgatásának egészét reprezentálják. Oly módon, hogy a központi hivatalok irataiból válogatott darabok nemcsak a legfelsőbb szintű irányítással, hanem a vármegyékkel, a jászokkal vagy a hajdúkkal, katonai kérdésekkel, a harmincadigazgatással, egyházi ügyekkel és az országgyűlésekkel is foglalkozzanak. Az egyes átiratok általában nemcsak a címzett felettes hatóság, hanem a küldő kormányiszerv hivatalai működésének bemutatására is felhasználhatók. Mindezek ellenére tudjuk, hogy a korszak kormányzatának bonyolultságát teljes mélységében lehetetlenség volna egy ilyen válogatott dokumentumgyűjteményben bemutatni, mégis úgy véljük, hogy gyűjteményünk az alapvető kérdéseket jól illusztrálja, és a kitűzött célnak meg fog felelni. Egyelőre kevés városi, uradalmi és vármegyei irat található a gyűjteményben, de a kamarai iratok között fellelhető uradalmi igazgatási iratok, városi iratok ill. egy vármegyei jegyzőkönyv másolatai betekintést engednek az alsóbb szintű kormányzat működésébe. E téren tovább kívánjuk folytatni az iratok gyűjtését.

A válogatás nem tartalmaz dokumentumokat a Magyar és az Erdélyi Királyi Könyvekből, mert azok CD-ROM-on elérhetők. (A gyűjteményt a továbbiakban is szándékunkban áll bővíteni, jelenlegi terjedelme kb. 300 oldal.)

Bécsi központi Kormányiszervek

Titkos Tanács

1663. febr. 17. – Votum

ÖStA HHStA Staatskanzlei Vorträge Kt. 3. Konv.5. fol. 9-10.

Magyar Tanács

1562. aug. 8. - Előterjesztés az ország kormányzásáról a nádor halála után

ÖStA HHStA Ungarische Akten Allg. Akten. Fasc. 425. Konv. A. fol. 208-213.

1567. jan. 4. – Előterjesztés Báthory István elengedéséről, ill. Balassa Menyhártról.

ÖStA HHStA Uo. Fasc. 94. Konv. A. fol. 1-2.

Udvari Kamara

1633 - Petrovics Péter unióra lépett görögkeleti pap támogatása 1633

(Benne: kamarai előterjesztés, uralkodói döntés, a Magyar Kamara levele az Udvari Kamarához, a kérelmező orig. supplicatiója, ajánlás Pázmány részéről)

ÖStA HHStA Hoffinanz-Ungarn r. Nr. 148. Konv. 1633. április fol. 108-112.

1603 – Péchy Lukács, az esztergomi káptalan ügyészének kérelme Németdiós és Vedréd tizedeivel kapcs.

(Benne: az Udvari Kamara átirata a Magyar Kamarához, Rudolf császár levele Mátyás főherceghez, a kérelmező orig. supplicatioja.)
ÖStA HHStA Hoffinanz-Ungarn r. Nr. 77. Konv. 1603. április fol. 574-580.; 590.

Felirat a Magyar Kamarától

1538 - Levél az uralkodóhoz, mellékletek: kérelmek kivonatai
ÖStA HHStA Ungarische Allg. Akten Fasc. 35. Konv. C. fol 134-137.

Haditanács

1559 – A hadi fizetőmester átirata az Udvari Kamarához Pálffy Miklós kifizetése ügyében.
ÖStA HHStA Ungarische Akten Allg. Akten Fasc. 135. Konv. A. fol 63-64.

1661 – A Haditanács levele Simon von Reningen portai követhoz ellátmánya ügyében.
ÖStA HHStA Staatenabteilungen Türkei I. kt. 133. Konv. 1. fol. 4-5.

1673 – A Haditanács levele a kassai katonaság vallásgyakorlata ügyében
ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 432. Konv. A. fol. 128-129.

Magyar Kancelláriai Levéltár

A 5 Insinuata Canc. Austriae et Canc. Status Intimae

1684 – Rangemelések: Erdődy Kristóf kinevezése a Magyar Kamara elnökévé
2. tétel 1684. Nr. 1.

1629 - Török ügyek: a lévai uradalom hódoltsági jobbágynak adóterhei
8. tétel 1629. Nr. 3.

1645 – Katonai ügyek, contributio: a katonaság átvonulása Magyarországon
17. tétel. 1645. Nr. 4.

A 10 Insinuata Camerae Aulicae

1636. Nr. 2. Gabonaszállítás a hadsereg számára, logisztikai melléklettel.

1685 Nr. 6. Utak, hidak javításának elrendelése, állapotuk.

1687 Nr. 12. Az Udvari Kamara bekéri az Újszerzeményi Bizottsághoz érkezett kérvényeket.

A 14 Insinuata Consilii Bellici

Különféle, végvárakkal, katonaság mozgásával, ellátásával kapcs. ügyek.

Nr. 19. 1631

Nr. 154. 1652

Nr. 165. 1653.

Nr. 243. 1656

Nr. 264. 1657

Nr. 266. 1657

Nr.372. 1682
Nr. 681. 1697

A 20 Litterae Camerae Hungaricae

1622. Nr. 3. A Magyar Kamara levele az uralkodóhoz a jászok kiváltságainak ügyében.
1625. Nr. 3. A harmincadvám megfizetésének kijátszása elleni tiltó intézkedés.
1626 Nr. 1. Katolikus gimnázium létesítése Pozsonyban.
1644. Nr. 3. Jelentés a marhakereskedők közötti összejátszásról a Tiszántúlon és Erdélyben.
1695. Nr. 1. Kiküldött kamarai tisztségviselők jelentése a Modor szab. kir. városban lezajlott tisztújításról.

A 21 Litterae palatinorum

1630. Nr. 96. – Esterházy Miklós nádor beszámol a királynak a budai vezér leveléről.
1666 Nr. 632. – Wesselényi Ferenc nádor a dunántúli megyék és általában a magyar rendek panaszairól.

A 27 Litterae Comitatum

1667 – Szabolcs megye – 1667. Nr. 97.
Szabolcs megye panaszai az adófizetés elől Sennyei Ferenc kállói főkapitány és a hét hajdúváros védelme alá menekülő lakosok és a megyei nemesség jogainak sérelme miatt.

A 28 Litterae Civitatum

Kassa város – 1643. Nr. 47.
Kassa városának levele Lippay György főkancellárhoz, és másik panaszlevél a királyhoz.

A 30 Litterae Archiepiscoporum

1615 Nr. 3. Forgách Ferenc levele a kanizsai végek megerősítésének szükségességéről, a szlavóniai végek állapotáról.

A 31 Litterae Capitulorum

1674 Nr. 17. Győri káptalan
A győri káptalan levele Pálffy kancellárhoz arról, hogy a káptalan saját földesúri jogai védelmében nem iktatja be birtokába Fierer Mihályt, a pápai vár tüzérparancsnokát. (A hozzá kapcsolódó királyi adománylevél: A 57 Libri Regii 15. kötet 596-597.)

A 32 Litterae Privatorum

1643 Nr. 15 Rimay János költő magyar ny. levele Ferenczffy Lőrinc udvari titkárhoz, támogatását kéri egy kérvény előterjesztésénél.
1623 Nr. 65. Czobor Imre sk. magyar ny. levele a királyhoz arról, hogyan járt el Thurzó Szaniszló nádornál az erdélyiekkel való politikai kapcsolatokról.

1630. Nr. 172. Sennyei Sándor magyar ny. levele a nádorhoz, melyben leírja, hogy milyen kérdésekben tárgyaljon Tart Mihállyal.

1631. Nr. 188. Tassy Gáspár, a Szepesi Kamara tanácsosa levele a kancellárhoz. Péchy Zsigmond szepesi kamarai adminisztrátor helyére Melith Györgyöt ajánlja, leírja mi a feladata a kamarai adminisztrátornak és a kamarának.

A 35 Conceptus Expeditionum

1625 Nr. 286. Pozsony város ellenkezése a katolikus gimnázium létesítése miatt.

(Ld. A 20 1626. Nr. 1.)

1643. Nr. 556. A Kancellária levele Kassa városához: a kassa főkapitánnyal való jó kapcsolat megtartására inti a várost. (Ld. A 28 1643. Nr. 47.-re adott válasz.)

A 95 Acta Diaetalia

1572. évi ogy. 67-68. fol. A rendek előterjesztései az országgyűlésre 1572 őszén.

1609-10. évi ogy. 27-29. és 38-39. fol. Az uralkodó mellett működő Magyar Tanács véleménye a közlegő országgyűlésen megtárgyaladó témákról. (1609. szept. 30.)

Az Erdélyi Fejedelemség kormányzatát bemutató iratok

1530-40-es évek Szapolyai János és Izabella királyné kancelláriai formuláskönyvének töredékei

F 15 64. téka 3. tétel (25 fol)

1551-1555 Magyar Kamara feljegyzései, fogalmazványai az Erdélyt érintő katonai és gazdasági kérdésekről.

E 149 Acta Transylvanica Fasc. 8. No. 79. fol. 126-138.

1554 – Gyalui Vass László erdélyi adminisztrátor (jövedelemigazgató) leveleinek tartalmi kivonatai a Magyar Kamaránál.

E 15 Expeditiones Camerales 4. cs. fol. 564-566.

1555 – Jegyzék a contributio beszédéről Erdélyben

E 149 Acta Transylvanica Fasc. 5. No. 76. 145-146.

1563 – Bozzás Lukács adószedő levele Báthory Istvánhoz a Kraszna megyei tizedek és adók beszédésének nehézségeiről. A kassai kapitány levelének másolatát csatolja.

F 12 Lymbus I. a/1

1565 János Zsigmond adománylevele, a kancellár Csáky Mihály ellenjegyzésével, Balassa Menyhárttól elkobzott házról.

F 12 Lymbus I. a/12

1594 Herberstein Felicián bányabérlő kötelezvénye Zlatari Mátyás fejedelmi pénzbeszédő részére, pénzt utal ki a nagybányai pénzverőből. 1594. jan. 13.

F 12 Lymbus I. a/69.

1601- Instrukció az erdélyi királyi jövedelmek újonnan kinevezendő adminisztrátora számára. E 136 Diversae Instructiones d/4 tétel. Transylvanica fol. 983-989.

1614 – Jelentés a korábban Báthory Gáborral folytatott tárgyalásokról, benne Erdély helyzetéről, lehetséges jövőjéről is szó van.
A 98 Transylvanica Fasc. 8. No. 7-9.

1623 – Debreceni Tamás fejedelmi prefektus a fejedelemhez. Mellékelten megküldi a darabontok, donatariusok, majorságok neveit, összeírását, beszámol az uradalom állapotáról, a kapitánnyal tett intézkedésekről, a letett, kicserélt darabontokról. A szegénység érdekében intézkedést sürget.

F 12 Lymbus V. tétel 4/23

1627 – Kapi András tanácsos, a limitációk felügyelője utasítása a szolgabírókhoz és kapitányokhoz. Meghagyja, hogy az országgyűlésen elrendelt limitációkban segítségére legyenek Komáromi Mártonnal, Kolozs vármegye ispánjának. 1627. nov. 20.

F 12 Lymbus V. tétel 3/2

1636 – Balogh László marosszéki alkapitány levele a fejedelemhez, amelyben jelenti, hogy a 300 lovas kiállításáról szóló utasítást megkapta, nehézségeit taglalja ezzel kapcsolatban. Kölpény, 1636. aug. 27.

F 12 Lymbus VI. 3/c/21

1637- In consilio. A fejedelmi tanácsulések egy jegyzőkönyvi lapja. Szavazás Iván vajda Moldvába viteléről, Máté vajda megsegítéséről. Haller István és a tanácsosok szavazata. 1637. nov. 30.

F 12 Lymbus V. 8/33.

1640 –Gyalu várának urbárium, részletes inventáriummal.

F 27 Urbaria 1. tétel.

1644- Kornis Zsigmond fejedelmi tanácsos levele Ibrányi Mihályhoz, várad alkapitányához: Bihar megyének megküldette a hadrakelésre felszólító parancsot. A másik párton lévő hajdúkkal folytatandó tárgyalásról jelentést kér. Papmező, 1644. január 19.

F 12 Lymbus X. 7/ 16.

1658 – II. Rákóczy György utasítása Maral Márton vaskohi bányaprefektushoz, melyben a váradi vár szükségleteire vasat rendel. Várad, 1658. okt. 17.

F 12 Lymbus X. 1/56

1661 – Apafi Mihály fejedelem Udvarhelyi Jánoshoz: a portusi jövedelemre vonatkozóan, továbbá a vízaknai kamaraispánnak utasítás kiadását rendeli el, ill. a verestoronyi harmincadosi tisztségbe beiktatja Cserei Farkast. Török tábor, 1661 szept. 28.

F 12 Lymbus XII. 6/26

1664- Apafi Mihály fejedelem a Szarasi András zajkányi és vokányi harmincadoshoz. Parancsot ad a harmincadjövedelem beszolgáltatására. Fogaras, 1664. jan. 24.

F 12 Lymbus XII. //134

1670 – Bornemissza Anna fejedelemasszony levele Literatus Györgyhöz, Torda megye arendatorához. Számadást kér az arendator gazdálkodásáról. Gyulafehérvár, 1670. szept. 28.

F 12 Lymbus XI. 1-2/21

1683 – Apafi Mihály fejedelem a gyulafehérvári káptalanhoz írott levele. Sürgeti a székelységhez küldött tanácsosok számára a Bethlen Gábor és I. Rákóczi György idején készült székelylustrumok megküldését.

F 12 Lymbus XII. 2/5

Magyar Kamara Archivuma

E 1 Protocollum cameralis consilii

A Magyar Kamara 1577. évi jegyzőkönyveinek bejegyzéseiből válogatás.

E 15 Conceptus expeditionum

16. század No. 26. A Magyar Kamara felterjesztése különféle ügyekben az Udvari Kamarához. (válogatás)

E 21 Benignae resolutiones

1561. január 7.

I. Ferdinánd parancslevele a Magyar Kamarához Gardanovith Mihály császári katona kegydíjáról.

1561. január 20.

I. Ferdinánd parancslevele Gyula várának felülvizsgálatáról a Magyar Kamarához.

1690. augusztus 1.

I. Lipót parancslevele a Magyar Kamarához Erdődy Kristóf Antal asztalnokmesterré történő kinevezéséről.

1690. augusztus 1.

I. Lipót parancslevele a Magyar Kamarához Belgrád ellen vonuló seregek fizetésének Erdődy Kristóf Antalnak történő kifizetéséről.

E 136 Diversae instructiones

Instructiók tárgyköre: harmincadosok utasítása, kamarai tisztségviselők utasításai, adóbehajtás utasítása, uradalmi tisztek, megyékhez, városokhoz kiküldött parancslevelek,

Irregestrata 6. tétel 1546. április 16.

I. Ferdinánd utasítása Dobó István és Zay Ferenc egri várnagyok számára.

Irregestrata 53. tétel 1549.

A Magyar Kamara utasítása a harmincadosok számára.

Registrata No. 4.

1549. március 16.

I. Ferdinánd által kiadott személyzeti és fizetési lista a Magyar Kamaráról.

Registrata No. 5.

Pozsony, 1551. július 4.

A Magyar Kamara utasítása Thurzó Ferenc nyitrai püspöknek és más az esztergomi érsekség tizedeinek felmérésére kiküldött kamarai biztosnak.

Registrata No. 9.

Bécs, 1564. április 4.

I. Ferdinánd utasítása Perneszy Pál Baranya és Tolna vármegyék dikátorának.

Registrata No. 14.

Bécs, 1565. április 23.

I. Miksa utasítása a Szigetvár kivizsgálására kiküldött biztosoknak.

Registrata No. 15.

Prága, 1567. április 1.

I. Miksa utasítása a Szepesi Kamara számára, melyben működését szabályozza

Registrata No. 29.

Kassa, 1611. július 27.

Thurzó György nádor utasítása a felső-magyarországi nemesi felkelés lebonyolításával megbízott Forgách Miklós, Pálffy János és Bosnyák Tamás számára.

Registrata No. 32.

Kassa, 1621. július 29.

A Szepesi Kamara utasítása Deák István és Gergely számára a szécsi járás gabonatedeinek beszedőinek.

Registrata No. 36.

Bécs, 1624. február 28.

II. Ferdinánd utasítása Dubniczay Jánosnak a Magyar Kamara számvevőjének.

Registrata No. 49.

Bécs, 1656. január 19.

III. Ferdinánd utasítása Wesselényi Ferenc füleki kapitánynak.

Registrata No. 55.

Bécs, 1663. április 14.

I. Lipót utasítása Wesselényi Ferenc felső-magyarországi főkapitány részére.

Registrata No. 62.

1672.

I. Lipót utasítása Otto Ferdinand Teofil Volkra de Haidenreich a Magyar Kamara alelnökének, tanácsosának a szepesi kamarai adminisztráció elnökének.

Registrata No. 66.

1688. augusztus 20.

Gregorics Ferenc kapuvári udvarbíró és élésmester számára kiadott utasítás.

E 185 Archivum familiae Nádasdi

4 tétel fol. 16-17.

Keresztúr, 1659. augusztus 6.
Nádasdi Ferenc kötelezvénye Bácsmegey György alsólendvai birtokigazgatónak részére.

fol. 48-49.

Keresztúr 1660. május 14.

Nádasdi Ferenc adománylevele a csepregi plébániáról Bichány István részére.

fol. 90-92.

Pottendorf, 1662. május 11.

Nádasdi Ferenc utasítása Hamarla György kamarás számára.

E 254 Repraesentationes, informationes et instantiae

1671. május No. 53.

Szendrő, 1671. május 18.

Török Ferenc jelentése a Szepesi Kamara számára a pásztói, patai, debrői, nagyhevesi és kischevesi járások tizedeinek bérléséről.

1670. július No. 53.

Lőcse, 1670. július 14.

Gandel Mátyás lőcsei harmincados kérelme a Szepesi Kamara részére, melyben a lőcsei postamesteri tisztre magát ajánlja.

1671. június No. 20.

Buday János kérelme a Szepesi Kamarához, melyben harmincadosi állásért folyamodik.

E 554 Városi és kamarai iratok

Jankovich gyűjtemény No. 3485.

1666. augusztus 20.

Lochinszky Mihály Báthori Zsófia udvari familiárisának konvencióos levele.

Jankovich gyűjtemény No. 3621.

Pozsony, 1665. február 25.

A Magyar Kamara fogalmazványa a Szepesi Kamara számára küldött leveléből, melyben bejelenti, hogy a Szepesi Kamara ajánlására Haray Istvánt a Szepesi Kamara eddigi jegyzőjét a Magyar Kamara fogalmazójává nevezték ki.

Jankovich gyűjtemény No. 3624.

Kassa, 1665. április 10.

Pozsonyi Jakab postamester nyugtája a fizetésére felvett összegről.

Jankovich gyűjtemény No. 3636.

Radafalva, 1665. július 5.

Kerpachich Borbála, özv. Kelcz György radai és gyanafalvi harmincados özvegyének nyugtája elhunyt férjének fizetésére felvett összegről.

Vármegyei igazgatás

Válogatás Nógrád vármegye 1597-1603 közötti közgyűlési jegyzőkönyveiből és törvényszéki jegyzőkönyveiből.